

Dalibor Prančević
Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet u Splitu
HR-21000 Split, Poljička cesta 35
dalibor@ffst.hr

Božo Kesić
Likovni odjel
Sveučilište u Splitu
Umjetnička akademija
HR-21000 Split, Zagrebačka 3
bkesic2@gmail.com

Prikaz istraživačko-znanstvenog projekta Hrvatske zaklade za znanost
POJAVNOST MODERNE SKULPTURE U HRVATSKOJ: SKULPTURA NA RAZMEĐIMA
DRUŠTVENO-POLITIČKOG PRAGMATIZMA, EKONOMSKIH MOGUĆNOSTI I
ESTETSKE KONTEMPLACIJE

Manifestations of Modern Sculpture in Croatia: Sculpture on the Crossroads
Between Socio-political Pragmatism, Economic Possibilities and Aesthetical
Contemplation

Akronim: CROSCULPTURE

Trajanje: 1. ožujka 2017. – 28. veljače 2020.

Službene mrežne stranice projekta: <https://crosculpture.wixsite.com/crosculpture-hrzz>

Jedan od istraživačko-znanstvenih projekata što ga je za područje humanističkih znanosti, i to za polje povijest umjetnosti, odobrila Hrvatska zaklada za znanost u ovoj 2017. godini, jest i projekt *Pojavnosti moderne skulpture u Hrvatskoj: skulptura na razmeđima društveno-političkog pragmatizma, ekonomskih mogućnosti i estetske kontemplacije*. Sam projekt temeljen je na problematici i premisama koje se ukratko iznose u slijedu ovoga prikaza.

Pri sagledavanju kompleksa moderne skulpture u Hrvatskoj moguće je evidentirati razmjerno velik broj zasebnih monografija o pojedinim kiparima, no izrazito je malo sveobuhvatnih studija ili onih publikacija koje bi donijele iscrpniji pregled i analizu razvoja kiparstva u okviru kulture modernizma. Stoga, temeljna nakana ovoga trogodišnjeg istraživačkog projekta Hrvatske zaklade za znanost, koji se odvija na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Splitu, jest odrediti terminologiju, odnosno granice prostora i razdoblja moderne skulpture u Hrvatskoj, kao i promotriti

njezine stilske i morfološke izmjene u vremenu i kroz vrijeme. Namjera projekta nije kiparsku produkciju sagledavati isključivo iz rakursa modernističke isključivosti i fokusa na njezine morfološke komponente, već uroniti u šire društvene, političke i ekonomske kontekste, ne zapostavljajući, naravno, ni njezine estetske prosudbe. Istraživanjem će se obuhvatiti razdoblje koji započinje samim koncem 19. stoljeća i zaključuje se sredinom sedamdesetih godina 20. stoljeća. Predloženi vremenski format rastezljivih je granica i zahvatit će i produkciju koja mu vremenski možda ne pripada, ali diskurzivno, pa i oblikovno, s njime ostaje povezana.

Valja napomenuti kako je dobar dio kiparske proizvodnje u Hrvatskoj nastajao izvan granica zemlje, plijeneći europsku i svjetsku pozornost. Paradigmatski primjer umjetnička je pojava Ivana Meštrovića i prisutnost njegova djela u važnim kulturnim središtima i nezaobilaznim izložbenim prostorima. Projekt bi pokušao odgovoriti na pitanje u kolikoj mjeri i koji su to hrvatski kipari, osim Meštrovića, doprinosili novim pristupima angažmana u kiparstvu, odnosno kako i može li se uopće na temelju njihova umjetničkog djelovanja govoriti o „deprovincijalizaciji” hrvatskoga kulturnog prostora. Programski zadatci uključuju kritičku analizu dosadašnjih sistematizacija moderne kiparske baštine u Hrvatskoj, koje predstavljaju solidnu platformu za daljnje povijesno-umjetničke analize i interpretacije, ali i zazivaju suvremena očišta i pristupe. Dakle, istraživanjem bi se zašlo u „dubinsko mapiranje” moderne skulpture u Hrvatskoj kroz različite „prostorne” i „vremenske” slojeve, uz sagledavanje različitoga kontekstualnog okvira unutar kojeg se ona pojavljivala i oblikovala.

Kiparska produkcija u Hrvatskoj promatrala bi se u odnosu na kiparske pojave na europskoj umjetničkoj sceni, ali i šire; istražilo bi se i sagledalo njezino snalaženje u stalnim promjenama državnih asocijacija, drukčijih društveno-političkih paradigmi i politika identiteta, ali i u ekonomskim prilikama što su se događale u predmetnom razdoblju. Osobita pozornost usmjerila bi se na određene geografske i nacionalne zone gdje je utjecaj hrvatskih kipara uočen, ali do sada nije detaljnije istražen. Istraživanje bi pratilo i bilježilo kretanja kipara i njihovih djela (izložbe, akvizicije, javna recepcija) različitim europskim političkim i kulturnim geografijama. Pri istraživanju izrazito važno će biti izdvojiti kategoriju „javnosti” skulpture i načine njezine realizacije: od javnih spomenika kao najvidljivijih posrednika složenih društveno-političkih i ekonomskih faktora do komornih skulptura najčešće posredovanih privremenim izložbama i sredstvima tehničkog reproduciranja (katalozi, knjige, novinski tisak i slično). Posebna pozornost upravila bi se na pojave kiparstva isključene iz dominantnih narativa poput, primjerice, rodnog pitanja u području kiparstva. Nadalje, projekt bi pridao važnost evidentiranju oblika pojave i proizvodnje skulpture: od tradicionalnih modela i procedura kao što su lijevanje, klesanje, djelanje, do konceptualnih obrata i stvaranja posvema novog leksika skulpture. Sustavnije i cjelovite obrade i sagledavanje kiparskih opusa hrvatskih umjetnika, njihova vidljivost na umjetničkoj sceni, utjecaje koje su primali ili odašiljali, njihov društveni i politički angažman temeljni su zadatci istraživanja. Analize i tekstovi povjesničara umjetnosti proizašli iz istraživanja bit će dopunjeni i tekstovima i objašnjenjima povjesničara koji će pobliže odrediti povijesni okvir predmetnog razdoblja.

Ishod postavljenoga istraživačkog projekta bio bi leksikon moderne skulpture unutar kojeg bi se obradili relevantni koncepti i fenomeni koji se u njoj pojavljuju. Predviđeno je da na leksikonu, osim članova tima rade i svi ostali stručnjaci za skulpturu koji bi svojim ekspertnim znanjima uvelike doprinijeli kvaliteti te znanstvenoj i stručnoj utemeljenosti publikacije. Ishod projekta bila bi i monografska obrada moderne kiparske produkcije u Hrvatskoj (radni naslov: *Moderna skulptura u Hrvatskoj: protagonisti, radovi, konteksti*), s posebnim fokusom na dosad zanemarene i njezine manje poznate fragmente. Radi što većeg i efikasnijeg umrežavanja sa stručnjacima istog profila i znanstvenog interesa u Europi i svijetu, zamišljene su i dvije međunarodne konferencije što bi se održale na Filozofskom fakultetu u Splitu na kojima bi sudjelovali ugledni istraživači i znanstvenici kao pozvani predavači: *Kiparstvo i kultura modernizma: historiografski pristupi i kritičke analize* (2017) i *Skulptura na razmeđu društveno-političkog pragmatizma, ekonomskih mogućnosti i estetske kontemplacije* (2018).

Metodološki, posebnost projekta predstavlja uvođenje softverskih alata kao sredstava vizualizacije kretanja umjetnika i koncentracije djela u pojedinim kulturnim središtima. Riječ je o suvremenom postupku poznatom na području digitalne humanistike i digitalne povijesti umjetnosti koji se dosad u pravilu nije primjenjivao pri obradi ove tematike. Riječ je o spoju tradicionalnih procedura povijesti umjetnosti i inovativnih praksi koje nudi digitalna humanistika.

U projektu sudjeluje ukupno jedanaest istraživača koji pokrivaju najvažnije institucije za proučavanje, analizu i izlaganje kiparske produkcije 20. stoljeća. Voditelj projekta je dr. sc. Dalibor Prančević, docent s Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Splitu. Članovi tima su: dr. sc. Aleksandar Jakir, redoviti profesor (Odsjek za povijest, Filozofski fakultet u Splitu), dr. sc. Ljiljana Kolešnik, muzejska savjetnica (Institut za povijest umjetnosti u Zagrebu), dr. sc. Ivana Mance, viša znanstvena suradnica (Institut za povijest umjetnosti u Zagrebu), dr. sc. Sanja Horvatinčić, asistentica (Institut za povijest umjetnosti u Zagrebu), Barbara Vujanović, viša kustosica (Atelijer Meštrović u Zagrebu), Darija Alujević (Arhiv za likovne umjetnosti HAZU), mr. sc. Daniel Zec, viši kustos (Muzej likovnih umjetnosti u Osijeku), mr. sc. Davorin Vujčić, muzejski savjetnik (Galerija Antuna Augustinčića u Klanjcu), Dora Derado (doktorandica) i Božo Kesić (doktorand).